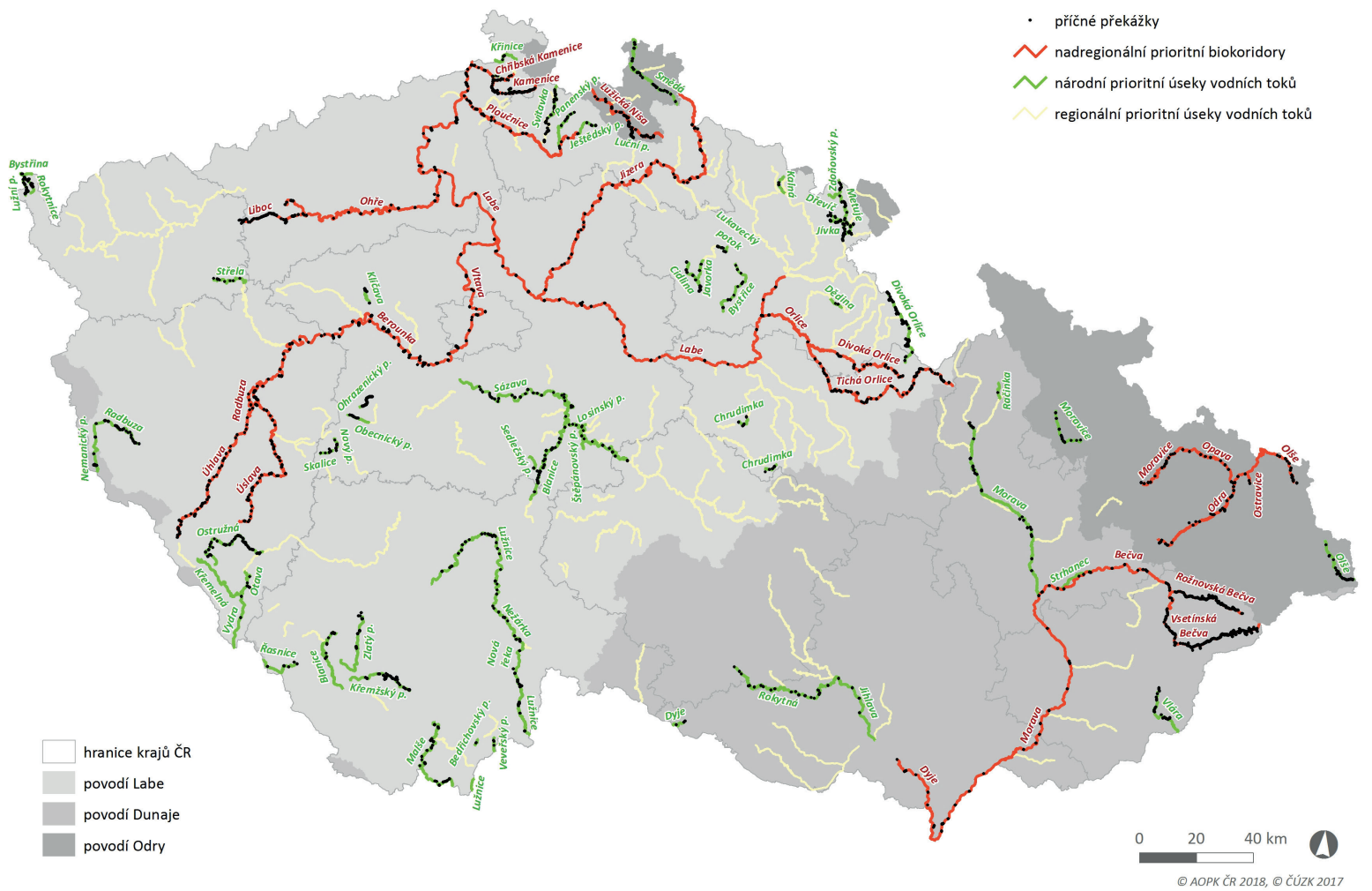

Aktualizace Koncepce zprůchodnění říční sítě České republiky

Zdeněk Vogl

V letošním roce má být dokončena již druhá aktualizace Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR, důležitého podkladu pro plánování v oblasti vod. V současnosti je Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky zpracován návrh, který vymezuje vodní toky primárně určené k migračnímu zprůchodnění a přitom komplexně zohledňuje druhovou a územní ochranu. Z tohoto důvodu došlo

k celkovému nárůstu délky koridorů oproti stávajícímu stavu. Tyto budou i nadále z důvodu priority zvýhodněny v rámci dotační politiky. Cílem aktualizované verze dokumentu je efektivně a systematicky realizovat opatření pro zajištění volné migrace ryb a dalších vodních živočichů, a to zejména na vodních tocích mezinárodního a národního významu.

Obrázek č. 1 Vymezení mezinárodních, národních a regionálních prioritních koridorů v rámci probíhající aktualizace Koncepce. Vypracoval Jan Vrba

Současná Koncepce

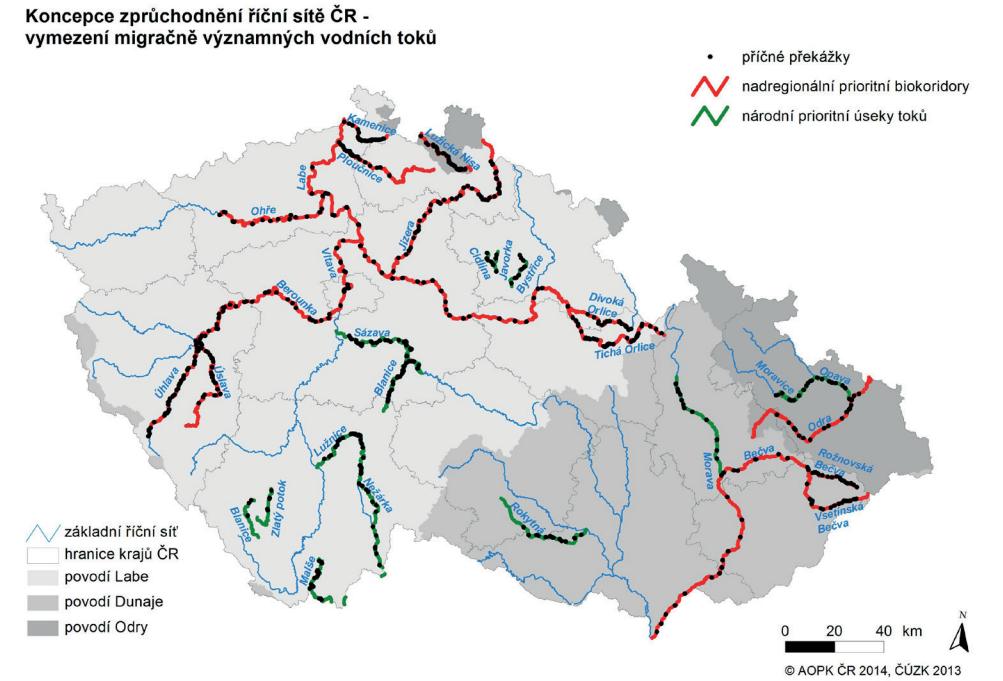
Jedná se o strategický dokument MŽP, jehož cílem je stanovení priorit zajišťující obousměrné možnosti migrace vodních organismů na vodních tocích (dále jen VT) České republiky zprůchodňováním příčných překážek. Právě zajištění podélné kontinuity VT je jedním z požadavků pro dosažení dobrého ekologického stavu vodního útvaru dle ustanovení „Rámcové směrnice o vodách“ (2000/60/ES) implementované do „vodního zákona“ (v platném znění). Její naplňování probíhá mimo jiné díky procesu plánování v oblasti vod.

V současně platné Konceptci jsou vymezeny VT mezinárodního (kategorie A) a národního (kategorie B) významu (viz obr. č. 2). První vytváří koridory s vazbou na mořské prostředí určené pro diadromní migrace ryb, v našich podmínkách zejména pro úhoře říčního (*Anguilla anguilla*) a lososa obecného (*Salmo salar*). Druhé byly vymezeny z hlediska priorit územní a druhové ochrany, a to **především** s ohledem na ohrožené druhy mlžů.

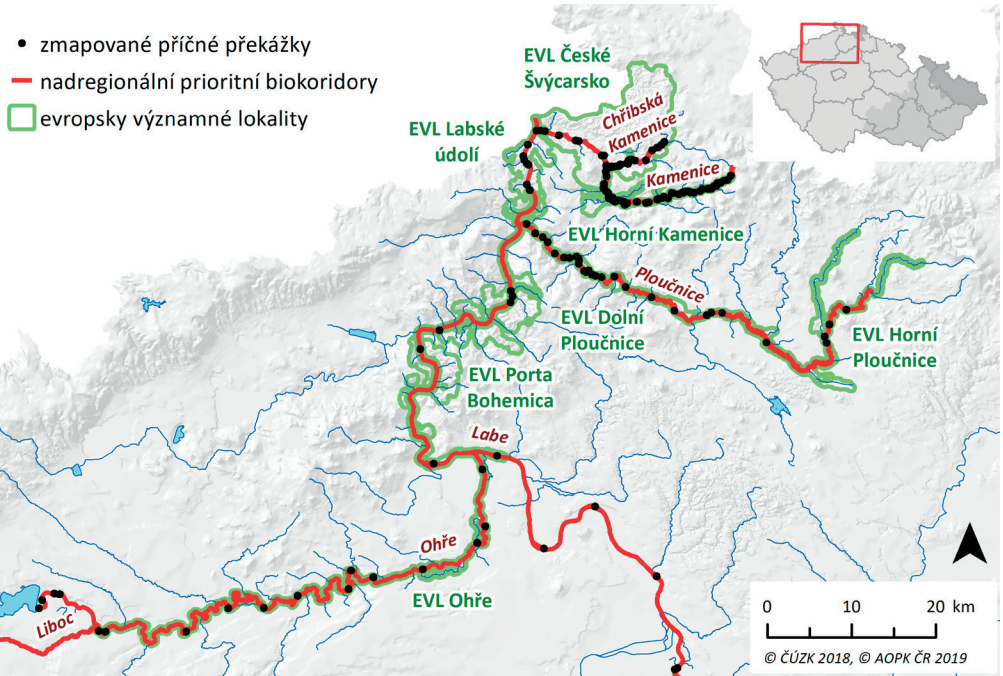
Proč se Koncepce znovu aktualizuje?

Před každou etapou vodohospodářského plánování je třeba provést revizi všech dotčených podkladů, doplnit je o současné poznatky a aktualizovat o nově dostupná data. Aktualizovaná verze Koncepce, kromě výběru prioritních VT zejména pro dálkové migranty, komplexně zohledňuje druhovou a územní ochranu v rámci národní a evropské legislativy (viz obr. č. 1). Z tohoto důvodu došlo k téměř dvojnásobnému nárůstu národních koridorů a vymezení zcela nové kategorie C, **VT nebo jejich úseky regionálního významu**. Numerické srovnání změn v rámci současně platné a aktualizované verze Koncepce znázorňuje graf č. 1 a č. 2.

Nadregionální koridory byly původně vybírány s ohledem na vysoký ekologický potenciál, absenci vodních nádrží a již zmiňovanou vazbu na mořské prostředí. Opomíjeno bylo situování rybníčních soustav skrze tyto VT a nadměrné množství migračních bariér. Snahou aktualizace je tyto faktory zohlednit. Nejvýznamnější změny byly v kategorii A provedeny v povodí Odry, a to zejména z hlediska

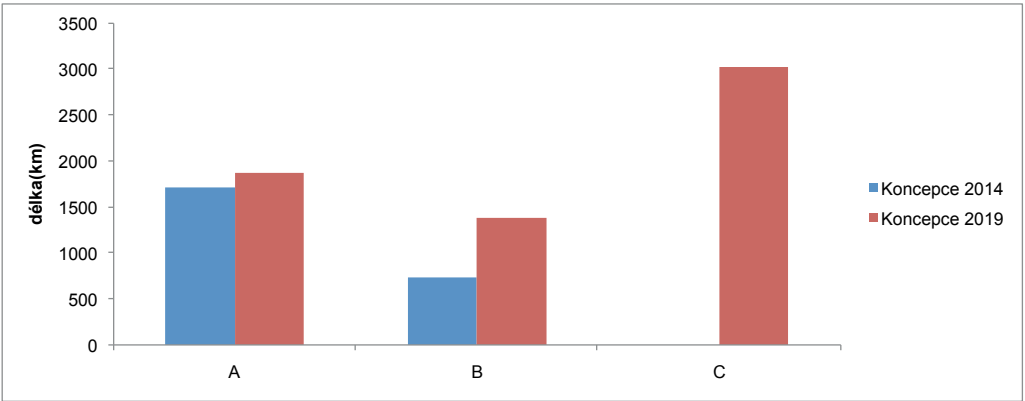
Obrázek č. 2 Vymezení nadregionálních a národních koridorů v současně platné verzi Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR (MŽP, aktualizace 2014). Vypracoval Zdeněk Kučera

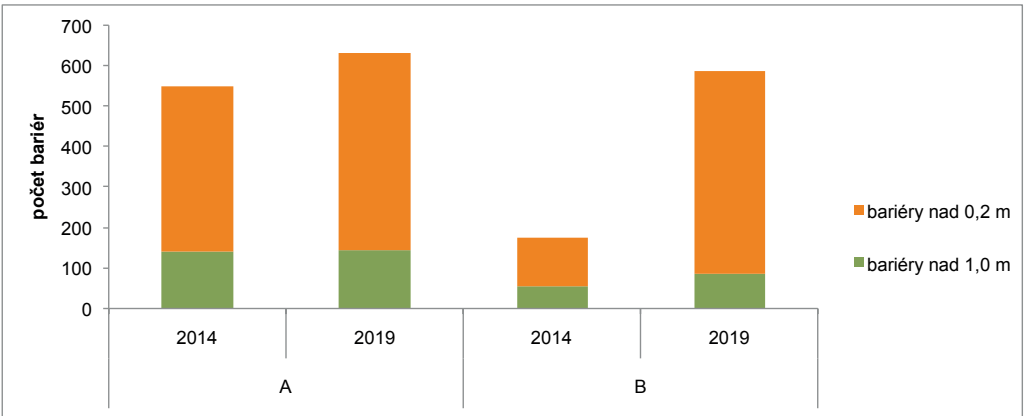
Obrázek č. 3 Dolní a střední úsek Labe s významnými přítoky je zařazen dle Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR mezi mezinárodní prioritní koridory určené zejména pro diadromní migranty, např. lososa obecného. Vypracoval Jan Vrba

historického výskytu lososa obecného. Pro návrat tohoto druhu byla vymezena Opava s návazností na Moravici až po vodní nádrž v Podhradí. V povodí Labe se pro tento vlnkový druh navíc zařadila Chřibská Kamenice po obec Chřibská a v povodí Ohře Liboc

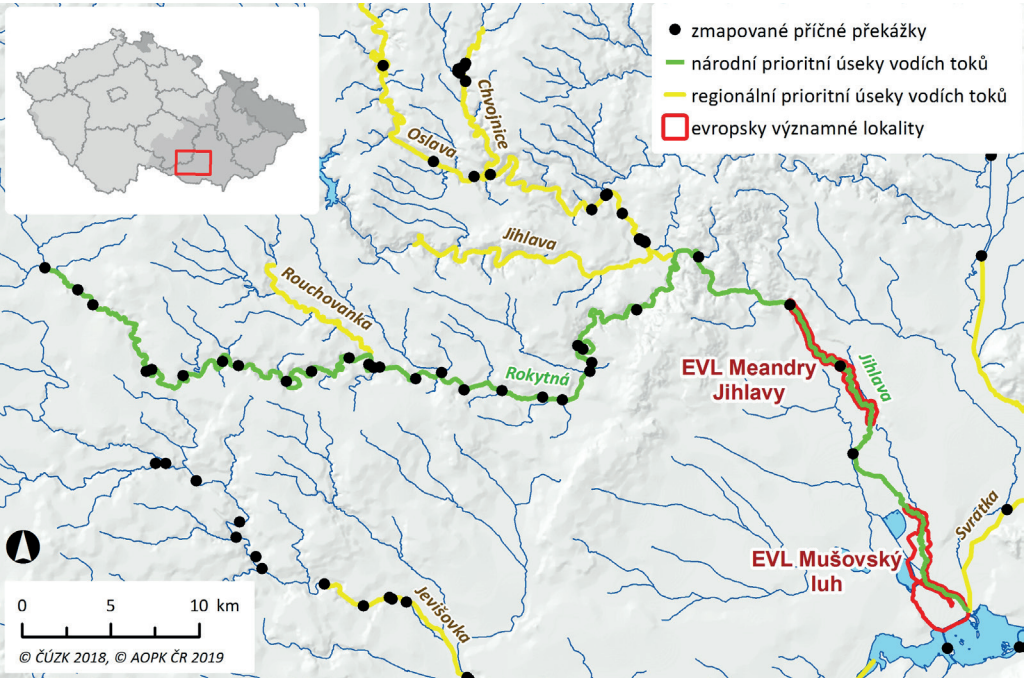
(viz. obr. č. 3). Na obou těchto tocích dochází k repatriaci lososa ze strany Českého rybářského svazu v rámci dlouho trvajícího programu LOSOS 2000. Pro zachování migrační propustnosti byla do této kategorie zařazena Dyje od soutoku s Moravou až po vodní dílo Nové

Graf č. 1 Srovnání změn v délce říční sítě v rámci Koncepce z roku 2014 (současně platná verze) a 2019 (aktualizovaná verze). **Pozn.** A – Mezinárodní prioritní koridory, B – Národní prioritní koridory, C – Regionální prioritní koridory
Vypracoval Zdeněk Vogl

Graf č. 2 Srovnání změn v počtu migračních bariér s výškou nad 0,2 m a 1 m v rámci Koncepce z roku 2014 a 2019. Použita datová sada z „Databáze migračních bariér“ AOPK ČR. **Pozn.** A – Mezinárodní prioritní koridory, B – Národní prioritní koridory
Vypracoval Zdeněk Vogl

Obrázek č. 4 Příklad návaznosti nově vymezeného národního koridoru Jihlavy na stávající Rokytnou. Vypracoval Jan Vrba

Databáze migračních bariér

Jedná se o webový portál AOPK ČR, který shromažďuje data získaná v rámci projektu „Vytvoření strategie pro snížení dopadů fragmentace říční sítě ČR“, č. projektu EHP-CZ02-OV-1-016-2014, podpořeného z EHP fondů. Konkrétně se jedná o evidenci migračních bariér, migračně prostupných objektů (např. rybích přechodů) a malých vodních elektráren, které byly sledovány na vybraných vodních tocích. Kromě toho prezentuje výstupy z dalších aktivit projektu, mezi které patří analýza dat nakládání s vodami ve vybraných EVL, hodnocení funkčnosti rybích přechodů extenzivní metodou a pokročilými metodami sledování migrujících ryb v rámci biomonitoringu.

Více informací o Databázi migračních bariér naleznete na samotném webovém portálu (www.vodnitoky.ochranaprirody.cz) nebo v článku publikovaném v tomto časopise (číslo 6/2017) pod názvem „Fragmentace říční sítě ČR – Databáze migračních bariér jako jeden z nástrojů omezení jejich dopadů“.

Mlýny. Naopak došlo ke zkrácení např. současně vymezené Ploučnice (od soutoku s Labem po soutok s Ještědským potokem) nebo Odry (od státní hranice po jihozápadní okraj CHKO Poodří). V rámci následujících jednání není vyloučena redukce této kategorie o horní část Rožnovské a Vsetínské Bečvy v důsledku relativně vysokého počtu příčných překážek.

Do kategorie B byly zařazeny VT nebo jejich úseky s výskytem zvláště chráněných nebo evropsky významných živočichů s vyšší potřebou migrace jich samotných nebo druhů, které jsou na těchto migrantech existenčně závislé (výčet druhů dokládá **tab. č. 1**). Tyto druhy jsou vždy předmětem ochrany EVL či ZCHÚ. Jedná se často o krátké, nenavazující úseky VT, které jsou dány mozaikovitým rozmístěním chráněných území. Jako příklad lze uvést Račinku, kde je předmětem ochrany mihule ukrajinská. Pro mihuli potoční jsou takto vymezeny VT, např. na území EVL Olše, EVL Moravice a EVL Údolí Chrudimky. Vlára na území CHKO Bílé Karpaty je vymezena pro ouklejku pruhovanou a zároveň zaštiťuje ochranu dalších druhů ryb, zejména sekavčíka horského (*Sabanejewia balcanica*). Pro perlorodku říční nově přibyl např. Lužní potok v Ašském výběžku. V některých přípa-

dech se návaznost na současně vymezené koridory podařila. Například Jihlava od ústí do Nových Mlýnů navazuje na současně vymezenou Rokytnou a přitom protíná EVL Mušovský luh a EVL Meandry Jihlavy, kde je předmětem ochrany hrouzek běloploutvů (viz **obr. č. 4**).

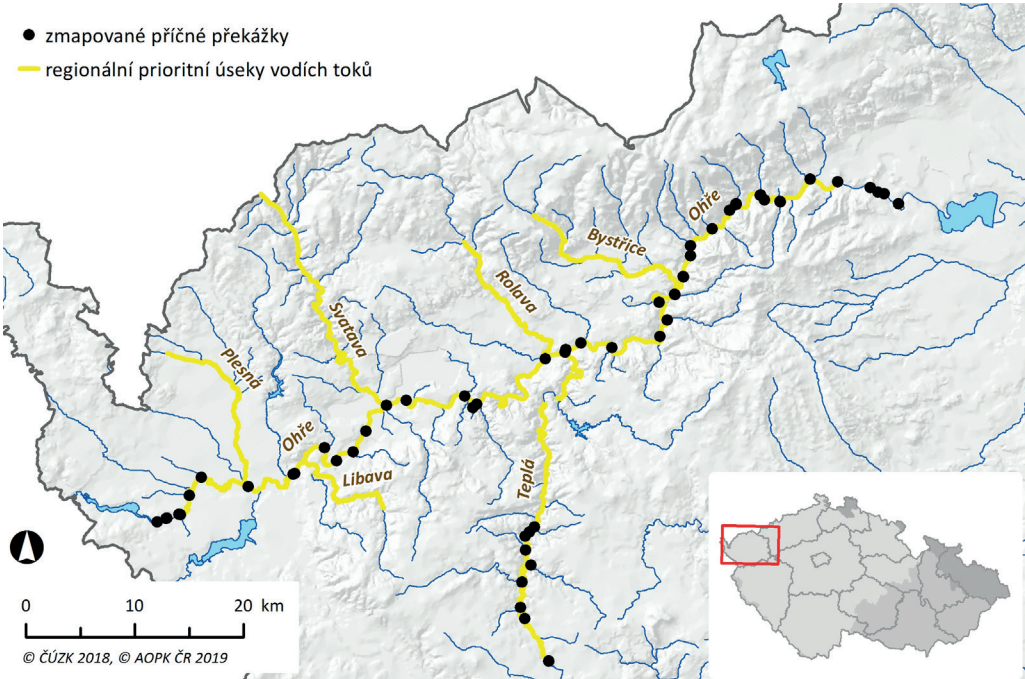
Regionální koridory byly vymezeny pracovníky regionálních pracovišť AOPK ČR či správ národních parků na základě stanovených kritérií dle jednotné metodiky zobrazené na webovém portálu www.vodnitoky.ochranaprirody.cz. Pro zařazení byla zohledněna oproti národním koridorům pouze druhová ochrana. Dále četnost migračních bariér, kvalita vodního útvaru a návaznost na kategoricky nadřazené koridory. Do této kategorie byla zahrnuta mj. Ohře s významnými přítoky nad Nechranickou přehradou, která brání zařazení celého VT mezi mezinárodní prioritní koridory (viz. **obr. č. 5**). V dotčených oblastech byl také zohledněn výskyt invazních druhů raků pro zabránění šíření račího moru. Z tohoto důvodu nebyl zařazen do Koncepce např. Stroupinský potok na území CHKO Křivoklátsko, který byl loni tímto plísňovým onemocněním našich původních raků postižen.

Financování navržených opatření

VT vymezené dle výše uvedeného budou i nadále z důvodu priority zvýhodněny v rámci dotační politiky resortu MŽP, především v rámci OP ŽP (až do výše 100 % nákladů). Alo-kace finančních prostředků je i nadále značná, stále očekáváme podstatný nárůst podaných projektů (resp. žádostí) i s ohledem na náročnou přípravu jak samotných opatření, tak i administraci při žádosti o dotaci, z dnešních jednotelek kusů za rok alespoň na desítky za rok.

Závěry a očekávání od aktualizované Koncepce

Aktualizovaná Koncepce by měla primárně sloužit jako podklad pro 3. vodohospodářské plánovací období, které bude probíhat v letech 2022–2027. Cílem bylo komplexně vymezit VT významné z pohledu ochrany přírody a krajiny. Primárně u těchto VT zajišťovat jejich kontinuitu (migrační prostupnost) a tím mj. naplňovat „Rámcovou směrnici o vodách“. Tato kromě zajištění migrační

Obrázek č. 5 Zařazení Ohře s vybranými přítoky nad Nechranickou přehradou mezi regionální koridory. Vypracoval Jan Vrba

Tabulka č. 1 Výčet druhů ryb, mihulovců a mižů pro vymezení koridorů národního a regionálního významu. Vypracoval Zdeněk Vogl

Třída	Český název	Latinský název	Kategorie ochrany (Zákon 114/92 Sb.)	Směrnice o stanovištích
Ryby	bolen dravý	<i>Leuciscus aspius</i>	–	příloha II a V
	hrouzek běloploutvý	<i>Gobio albipinnatus</i>	–	příloha II
	hrouzek Kesslerův	<i>Romanogobio kesslerii</i>	Kriticky ohrožený	příloha II
	jelec jesen	<i>Leuciscus idus</i>	Ohrožený	–
	mník jednovousý	<i>Lota lota</i>	Ohrožený	–
	ouklejka pruhovaná	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	Silně ohrožený	–
Mihulovci	mihule potoční	<i>Lampetra planeri</i>	Kriticky ohrožený	příloha II
	mihule ukrajinská	<i>Eudontomyzon mariae</i>	Kriticky ohrožený	příloha II
Miži	perlorodka říční	<i>Margaritifera margaritifera</i>	Kriticky ohrožený	příloha II a V
	velevrub tupý	<i>Unio crassus</i>	Silně ohrožený	příloha II a IV

prostupnosti požaduje také zachování či obnovení dalších funkcí vodotečí, např. splaveninového režimu a samočistící funkce. V souladu s těmito cíli by se měla volit vhodná úprava prováděných opatření v pořadí:

1. Odstranění příčné překážky
2. Přírodě blízké řešení typu balvanitý skluz
3. Rybí přechod, optimálně doprovázený revitalizovanými úseky VT navazujících

částí, např. ve formě trdišť, bočních ramen, výhonů apod.

Dokument by měl dále komplexně představit současná opatření a novinky v daném oboru včetně zásadních problémů při řešení migrační prostupnosti zejména na mezinárodních a národních prioritních koridorech. Cílem aktualizace Koncepce je tyto koridory nejenom vymezit, ale i zajistit podmínky pro jejich systematické a efektivnější zprůchodňování.